

“Əshabi-Kəhf”: günəşin sağda doğub solda batan möcüzəsi

Hələ də özü bir sirr olaraq qalan qalaktikada elə möcüzələr var ki, yaranmışların alisi olan insan da, texnologiyanın ən yüksək mərhələyə çatdığı əsrimiz də onlar qarşısında sözünü isbat etməkdə çətinlik çəkir. Bu möcüzələr bəzən kiçik zərrəciklərdən ibarətdir, gözə görünmür, bəzən isə əzəməti ilə gözümüz önündədir, bizsə onun necə yarandığına, hansı qüvvə tərəfindən belə füsunkar, bənzərsiz olduğuna heyran qalırıq.

lırıq. Və gözə görünən və görünməyən hər şeyin bir parçası olduğu üçün daim onları öyrənməyə can atırıq. Ulu Yaradan tərəfindən məhz insana verilən bu üstünlükdən istifadə etməyə çalışırıq.

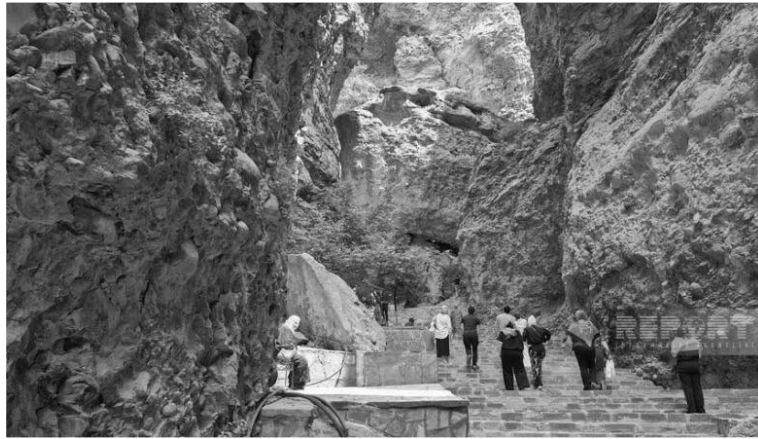
Naxçıvan Muxtar Respublikasının Culfa rayonu ərazisində yerləşən və bu gün “Əshabi-Kəhf ziyarətgahı” dini-mədəni abidə kompleksi adlandırılan “Əshabi-Kəhf” in zirvəsi səmaya təmas edən qayalıqlarında da bir möcüzə gizlənir. O möcüzə ki, müqəddəs “Qurani-Kərim”in “Əl-Kəhf” surəsinin 17-ci ayəsində belə açıqlanır: “Baxsaydın, günəşin mağaranın sağ tərəfindən doğub meyl etdiyini, sol tərəfdən onlara toxunmadan batdığını, onların da mağaranın geniş bir yerində olduqlarını görürdün”.

Beləliklə, “Qurani-Kərim”də təsvir olunan “Əshabi-Kəhf”

Dünyanın bir çox ölkələrində “Əshabi-Kəhf”lərin olduğu iddia olunur. Uzun illər boyu bu ölkələrin alimləri əsl “Əshabi-Kəhf”in məhz onların ölkələrində olduğunu iddia ediblər. Lakin burada qaranlıq məsələ yoxdur. Çünki müqəddəs kitabda nişan verilən amillər var, onlara əsasən əsl mağaranın hansı olduğu öz təsdiqini tapır.

Beləliklə, əsl Əshabi-Kəhf Culfa-da yerləşəndir, deyə bilərik. Çünki Culfadakı “Əshabi-Kəhf”də içəri girən adamın sağ (bu nisbətə mağaranın sağ tərəfi) gündoğana düşür. Müqəddəs Qurani-Kərimdəki fikirlər mağaranın Culfa-da olmasını sübut edən amillərdən biridir. Buradakı məscidin də həmin ayədəki “Üzərlərinə bir bina tikin. Rəbbləri onları daha yaxşı bilir” əmrinə əsasən tikilmiş olduğu da öz təsdiqini tapır.

Naxçıvan etnoqrafiyası və arxeologiyasına sayısız töhfə verən etnoqraf alim Zəhər Novruzov yazırdı: Uzun illər müxtəlif istiqamətlərdə

araşdırmalar, arxeoloji qazıntılar aparılsa da, bu müqəddəs yerin sirr-ləri, bizcə, hələ də tam açılmayıb. Məşhur internet portalı olan Google-Map-in axtarış sahifəsində Əshabi-Kəhf-in yüksəkdən görünüşü çoxdan diqqətimizi çəkmişdi. Buradan baxanda digər hamar dağların fonunda Əshabi-Kəhf-in ərazisində fərqli landşaft və relyef diqqəti çəkir. Kilo-metrlərlə sahədə sanki ərəb əlifbası

ilə hansısa bir yazıya oxşayan xətləri görmək olur. Düzdür, bu “yazını” Əshabi-Kəhf mağarasını ziyarət edənlər görə bilmir. Çünki yalnız üst-dən (fəzadan) baxanda qaranlıq (kölge) dərələr, həmin şaxələnən kanyonlar yazını təşkil edir.

Əslində belə bir nəticəyə gəlmək olur ki, Əshabi-Kəhf mağarası bir neçə yerə şaxələnən, qranit daş-lardan ibarət dar kanyonlardan ibarətdir. Əhali arasında “Yeddi kimsə-nə” adlanan yerə qalxan pilləkən-dən sağ tərəfə ayrılan dərə ziyarət-gaha aid hesab edilmir. Kanyonun kənarları xeyli dik, uzun və nisbətən yaşıllıqdan ibarət olsa da, giriş his-sədə sel sularının qarşısını almaq üçün tikilən bənd turistlərin də hə-min hissəyə keçməsinə mane olur. Lakin Əshabi-Kəhf kompleksinin möcüzəsinin yaranmasında bu kan-yonun və ziyarətgahdan aralı yar-ğan və dərələrin də xüsusi rolu var-dır.

“Yeddi kimsə-nə”dən sonra ma-ğara sola və sağa şaxələnir. Bura-dakı qayaaltı sığınacaqda köhnə ti-kili qalıqları mövcuddur. Tikililərdən birinin uzunluğu 2 metr, hündürlüyü 0,5 metrə yaxındır. Tikinti üçün xüsusi narın qumlu gildən istifadə edil-ib. Gil sarımtıl rəngdədir. İkinci ti-kinti qalığı ondan bir qədər altda uzunluğu 1,5 metr, hündürlüyü isə 0,4-0,5 metrdir. Nisbətən ağ rəngli, narın qumlu gillə hörülüb. Tikintidən nümunələr analiz edilib və eramızın III əsrinə aid olduğu qənaətinə gəli-nib. Sağ yoldan isə dalğavari ol-

maqla bir daha sağ tərəfdə “Cənnət bağı”na qol ayrılır.

Yeddi, yoxsa üç?..

Əshabi-Kəhf-də ilk pilləkəni qal-xanda, sol tərəfdə “Yeddi kimsə-nə” adlanan qayaaltı sığınacaqda daşda insan bədəninin “izləri” bilinir. Üçüncüdən sonra sayları dəyiqləş-dirmək mümkün deyil. İnsanlar bu hissəni ziyarət edir, burada namaz qılırlar.

“Əl-Kəhf” surəsinin 25-ci ayə-sində: “Və mağaralarında üç yüz il qaldılar və doqquz il artırdılar”. Bu-rada söhbət rəvayətə görə mağara-ya sığınan gənclərdən gedir. Bəs onlar neçə nəfər olublar? Bu, uzun illər müzakirəsi aparılan məsələ olub.

Bu barədə Zəhər Novruzov ya-zırdı: Gənclərin mağarada neçə nə-fər olması və nə qədər müddətə ma-ğarada yatmaları bəzən mübahisə doğurur. Bu mövzu hələ orta əsr mənbələrində də öz əksini tapıb. El-dənizlər dövlətinin saray şairi Əbu Bəkir ibn Xosrov əl-Ustadı “Yeddi yeniyyətə mağara sakini, Dəqya-nus (Dağyunus) və onlar arasında baş verənlər” haqqında rəvayətdə (Munisnamə əsəri) yazır ki, adamlar Təmləyaxigilə deyir ki, Dəqyanusun çağırıldığından 309 il keçib. Biz “İn-cil”də uca Allah tərəfindən bu barədə, “Dəqyanusdan qaçan altı gənc” haqqında oxumuşuq.

Əsərdə göstərilir ki, Dəqyanu-sun ölümündən sonra şahlığa Qa-sım adlı biri gəlir və cəmisini iki il şah-lıq edir. Bundan sonra hakimiyyət rum-ların əlinə keçir. Onlar dörd il hakimiyyətdə olurlar.

“Naxçıvan tarixi” kitabında isə göstərilir ki, eradan əvvəl I-bizim eranın II əsrlərində Naxçıvan Atro-potena, Parfiya və Romanın döyüş meydanına çevrilmişdi (göründüyü kimi, rəvayətlə tarixdə uyğunluq var-dır). Əbu Bəkir ibn Xosrov əl-Ustadı-nin Mağara sakinləri rəvayətində yenə qeyd edilir ki, Dəqyanusun ölümündən 20 il sonra Zəkəriyyə peyğəmbər zühur edir. İsa peyğəm-

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə “uşaq və gənclərin fiziki və mənəvi inkişafı” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

bərin dövründə isə möcüzəli hadisələr baş verir, 309 ildən sonra ma-ğarada yatanlar oyanırlar.

Rəvayətdə Dəqyanusun zül-mündən, əslində küfründən, 6 nəfər və bir çobanın “Qıtmır” adlı iti ilə qaçdığı göstərilir.

“Əl-Kəhf” surəsinin 22-ci ayə-sində deyilir: “Tezliklə deyəcəklər: “Onlar üç nəfərdir, dördüncüsü it-ləridir”. Və deyəcəklər: “Yeddi nə-fərdirlər və səkkizincisi itləridir”. De: “Mənim Rəbbim onların sayını da-ha yaxşı bilir”.

Əshabi-Kəhf: etiqadın və turizmin məkanı

Əslində hələ də Əshabi-Kəhf-in dinlə nə dərəcədə əlaqəsi olduğu yeni suallar doğurur. Lakin insanlar buranı etiqad ocağına çeviriblər və

də olmasdır. Əshabi-Kəhfə getmək üçün camaat səhər çağından yola çı-xırdı. Çünki çala-çuxur yollarla ora-ya bir neçə saata çatmaq olurdu. Zi-yarətgah isə o vəziyyətdə idi ki, in-san üçün hər an təhlükə yarana bi-lərdi. Odur ki, böyük, bələdçilər uşaqların, qonaqların diqqətli olma-sını tövsiyə edirdi.

1990-cı illərdən başlayaraq Ulu Öndər Heydər Əliyevin Naxçıvana rəhbərlik etdiyi dövrdə burada baş-lanan quruculuq və bərpa işləri Əs-habi-Kəhf-in və bu dini ziyarətgaha gedən yolların da abadlaşması ilə nəticələndi. Yeni Əshabi-Kəhf-in əv-vəlki vəziyyətini görənlər bu fərqi daha çox hiss etdilər. Çünki onun əvvəlki vəziyyətindən əsər-ələmət qalmadı.

Bu gün “Əshabi-Kəhf ziyarətgahı” dini-mədəni abidə kompleksi Azərbaycanda tanınmış dini turizm obyektidir. Hər gün yüzlərlə insan bu ocağa gələrək ziyarət edir, Allah yolunda qurbanlar kəsilir. İlin bütün fəsillərində burada əcnəbi turistlərə rast gəlmək mümkündür.

Son illərdə “Əshabi-Kəhf”də iki dəfə abadlıq, bərpa işləri aparılıb, zəvvarlar üçün rahatlıq yaradılıb, 13 km məsafədə rahat yol salınıb, mə-scid tikilib, kitabə qoyulub. 2007-ci il-də aparılan quruculuq işləri daha da genişləndirilib, ziyarətgahda köşklər məmurluq baxımından fərqlənən tiki-lilərlə əvəz olunub. Ziyarətgahın əra-zisində “Qonaq Evi”, “Bələdçi otağı” və hədiyyələr mağazası da fəaliyyət göstərir. Azərbaycanın bölgələrində və müxtəlif müsəlman ölkələrində bu dini ocağa gələn zəvvarların sayı ildən-ilə artır. Kompleks bu gün zəvvarlıq mərkəzinə çevrilib.

Günəşin sağ tərəfdə doğub, sol tərəfdə qüruba enən mənzərəsini özündə əsrlərdir, hər gün təkrarla-yan Əshabi-Kəhf elə əsrlərdir, öz möcüzəsini də belə gizlicə qoruyur. Biz onu nə qədər öyrənsək, araşdır-saq da, onun bizə vermədiyi bir sir-ri var. Elə bu sirdir onu ziyarətgaha, dini etiqad abidəsinə çevirən.

Mətanət Məmmədova